823

नं० ८२३-घ

चित्रकाव्यचाटुचर्चा विवृतिसहिता (संपूर्णम्)

नं० ८२३-घ १४ पत्रे

पत्राणि १४

चित्रकाव्यं प१४

श्री० ॐ स्वस्ति ॥ ॐ नमो विघ्नहर्त्रे ॥ ॐ इमाः श्रमोदायदयामृताब्धेः सरस्वतीविभ्रममन्दिरस्य जगद्गुरोश्शरणयाग्रणी
नाः संग्रामसिंहस्य भवन्तु वाचः ॥ इह हि विद्वद्विरंतरुन्मिषन्महारणाननः करवाल प्रबलपरिपंथिपृतनावनावनि
१ दावपावकेन दुर्वारदारुणदारिद्र्यदावदहनदह्यमानमानवजनमनस्तापनिर्वापणपरीकृतसमस्तसम्प
दः दानिनसकललोककान्तिकान्तकीर्तिकौमुदीकान्तिकारिदिव्यचित्रपवित्रितमहीमंडलेन दयादानदाक्षिण्यादिगु
णगणगंभीरभासुरसच्चरितभरितरोदसीगर्भेण भूरिसौभाग्यभाग्यवश्यपद्मलालीककटाक्षलक्षलक्षण

ॐ अच्चडुमधुंसमहाकरेणवः सुधासिताः पावककल्करेणवः वसंति यस्मिन्नभयंकरेणवः
करोतु संतेन हरः करेणवः १॥

भूतमूर्तिनानानादिगंतरागतकविव रविरचितवचनवचनावणवाप्त
वान्तपृथुपीथिपाखंडनवखंडमहीमंडलाखंडलशिखंडमंडनमहाराजाधिराजश्रीमन्नतायसिंहांगभूवरेणरंगा
संगतारातिमातंगभंगप्रसंगसंगतार्थीकृताभिधानेन दुर्गनारिकारिणा कुमारेण श्रीमता संग्रामसिंहेन कृ
ताभ्यर्थनानुरोधात् मया कतिपयपयैर्विरचिता विचित्रवचनारचनरचः सद्दयपद्याह्लादकदायन स्त्रिंशत्का
व्यश्लोकाः तेषां किंचिन्मृदुमतिबुवधातामीपेयावबोधविषये विवृतिलेशेनायमारभ्यते १॥ ॥ १

हरः परमेश्वरः वो युष्माकं शं कल्याणं करोतु केन तेन करेण तेन केन यस्मिन्पावककल्करेणवः भस्मक।
णा वसंति कीदृशाः सधाम्निनाः मङ्गलस्थवलाः अणवः सूक्ष्माः यस्मिं कीदृशे अभयं करे अभयप्रदे रेणवः के
अवद्धमध्वंसमहाकरेणवः अघानि पापान्येव द्रुमास्तेषां संतन्मूलनेनच महान्तः करेणवः हस्तिनः बहुमूल
त्वादघानां द्रुमारोपः तदपेक्षो भस्मरेणूनां करेणारोपः इति परस्परितं रूपकं अणूनामपि विपुलतरशरीर
करेणवारोपणं भगवत्प्रतापातिशयाप्यापनाय २ येषां गवाधिकरणत्वं ज्ञेषां वृषेषु भूषां हिज्ञाधिपसमाश्रयत
श्रयंति ब्रह्मादेकधामकमलालयमूर्तयस्ते लोकेशा केशवशिवाः शं शमयंतु शं वः ते लोकेशाः केशवशिवाः वो यु
रेणउशब्दः पुंस्यपि प्रवर्तते तथाच शाय श्रां जुवितमेरो हनि दूपितक्रमः करेणव भाग्ययेन निषादिने
इति सदाचारसत्त्वसारनृपमृहस्मृहहृहनाशीनवगणो भगवत्प्रणवतामात्मनः प्रशोसेत २ ॥
ष्माकमशमकल्याणं शमयंतु निवर्तयंतु लोकेशा ब्रह्मा हिरण्यगर्भो लोकेश इति [illegible] केशवो विष्णुः शिवो
महेश्वरः ते कीदृशाः ब्रह्मादेकधामकमलालयमूर्तयः ब्रह्मा दक्षानन्दस्य एकं धाम स्थानं यत्कमलं पद्मं तद्देवालया
यस्याः ईदृशी मूर्तिर्यस्येति ब्रह्मणो विशेषणं ब्रह्मादेकधामया कमलालक्ष्मीः लक्ष्म्याः आलयो निवासो मूर्तिर्यस्येति
केशवस्य विशेषणं ब्रह्मादेकधामकमलालयमूर्तिः अब्जादेकधामकमला गंगाजलं तत्स्या लयो मूर्तिर्यस्येति शि
वस्य विशेषणं ब्रह्मादेकधामकमलालयमूर्तिः अब्जादेकधामकमलालयमूर्तिः ब्रह्मादेकधामकमलालयमूर्ति

श्री- यः सतूणामेकशेषएकविभक्ताविमेकशेषः ते के येषां वृषभिषाणां भूषाम् लंकृतिं श्रयंति भजंति कृतः द्विजाधिपस
२ माश्रयतः द्विजानां ब्राह्मणानां येऽधिपा वसिष्ठविश्वामित्रादयो मनयस्तेषां समाश्रयो निकेतः यावरणं तस्मादिति भूषाश्रयेणव
ह्मणे द्वेतः द्विजाः पक्षिणस्तेषामधिपो गरुडस्तस्याश्रयस्तस्मादिति केशवस्य द्विजाधिपः चंद्रस्तस्याश्रयस्तस्मादिति शिवस्य
द्विजराजः शशधर इति कोशः येषां कीदृशानां गवाधिकरणत्वजुषां गवां वाचामधिकरणमाश्रयो ब्रह्मा च तद्दृशां विधा।
स्थान प्रयोगेन त्वात् गोभूमेरधिकरणमाधारो विष्णुसंकर्षणमूर्तेर्भूमिधारणस्य सुप्रसिद्धत्वात् गोर्नृषभः सः अधिकर
णं यस्य स गवाधिकरणः शिवः गवाधिकरणं च गवाधिकरणं च गवाधिकरणश्च तानि गवाधिकरणानि नपुंसकमन

अर्थत्रयवाची ॥ सयेशा भाति शाक्यकल्पज्ञानध्यानकृतस्त्वते यपेशा भाति श्रियानल्पदानमानरतस्य
ते ३ ॥ पुंसके नेति नपुंसकस्यैकशेषः तेषां भावो गवाधिकरणत्वं तज्जुषंतीति सेवंत इति गवाधिकरणत्वजुषस्ते
षां गोशब्दस्याधिकरणशब्देन सह अवस्फोटायनस्य ओकारस्यावजादेशः उकारोच्चारणार्थः २ हेमशोभातिशा
याकल्पज्ञानध्यानकृतस्त्वते इति कमारसंभवमतिरूपस्तनुपकमात्रस्यैवामंत्रणं सहयशोभातिशयेन वर्तते या
नि शाकल्पज्ञानध्यानानि शाकल्पः स्नानानुलेपवसनाभरणादिकृतो भूषाविशेषः ज्ञानं ज्ञानं सम्यगवबोधः ध्या
नमभिमतदेवतानुसंध्यानं तैर्हेतुभूतैः कृतास्तु आमंत्रणेनेतवसेबान्धियशः सच्चरितवर्णेन श्रियाति निर्मलयाको
स्या भाति शोभनेकीदृशस्य अनल्पायोदानमानो तयोर्विषये रतः सक्तः तस्य ३ ॥ २

स	शो	भा	ति	श	या	क	ल्य	ज्ञा	न	प्या	न	क्त	त	स्य	ते
य	शो	भा	ति	श्रि	या	न	ल्प	दा	न	मा	न	र	त	स्य	ते

हे संग्रामसिंह सभाजनेन तां शीतिदर्शने श्च नल्परते
श्च नल्पाः रतिः सक्तिर्यस्य तात्दृशस्तस्य वसं बोधिनी सभा।
शास्यानमूः प्रगुणेन प्रकृष्ट गुणेन जनेन विद्वत्सभाजनेन पूर्णा विभाति शोभते शादिभ्यो यात जस्यवेति प्रगुणेनेत्यत्र
प्रशाख्यात्य तस्मात्पृशब्दस्य लोपः जनेन कीदृशेन प्रसभाजनेन प्रसभं सभास्तु प्रकृतमजनं गमनं यस्य तेन तू इत्यपि प्रा
म्वकृत शब्दस्य लोपः अजनमिप्यत्र वा यो इति अजेः पत्तिको वी भावाभावः जनेन अन्यच्च कीदृशेन निःश्रेयसभाज

गोमूत्रिकाबन्धः ॥ सभाजनेनत्यव तेनतवेयं संग्रामसिंह प्रसभाजनेन सभाजनेन प्रगुणेन पूर्णा।
विभाति निःश्रेयसभोजनेन ॥ सर्वतोभद्रकं ४ नवदेव यशो लोकोत्कृष्टं यदभिधीयते महदेव
निरालोके नत्वे यदवसीयते ५॥ णेन त्स्व भाजनेन तपात्र भूतेन निःश्रेयसमि
नेन तिष्ठितेश्रेयः स्वर्गापवर्गलत
त्यकारः समासांतः अचतुरमृत्वेति निःश्रेयस पुरुषायुषाद्यायुषेति निपातितः शक्तिः कैवल्यं निर्वाणं श्रेयो निःश्रे
यसामृतमिति कोशः ४ हे देव युवराज त्वं न राजसा यस्माद्राजपुत्रस्यामंत्रणं राजा भट्टारको देव इति कोशः त
वसं बोधि यशः शौर्यौदार्यादिगुणवर्णनमुत्कृष्टं निर्मलं लोके सकलप्राणपदवर्ति निजेन यदभिगीयते सानुरके
नसंगीत कादिभिर्जनेः कीर्त्यते तत्र लोके तमोभूते मूर्खजनसंकुले इय देव एतावन्मात्रमेव महत्तमसारमवसीयते
निश्चीयते इति तेषामस्य वर्वितानां तत्त्वे नाम हत्वो हितिभावः एवमेवाभेद त्वकृहस्य पश्चात्तास्थितापि इयत्वं कृत्वेन

श्री- संबध्यते यस्य येनाभिसंबंधो हरस्य स्यादिते नमहतित्यायात् कोवीसे
३ देवः ॥ अत्राबद्धयोर्हेहे अन्नतेरुद्धो धपलानकोणत्कोणं वान्यासेनवा
3 वनीयम् ५ हेरामकाकरकरा करक गिरक्क् राकाकरश्चन्द्रः तस्यकरारथमयः तत्सदृश आकार आकृतिर्मूर्ति
यस्य ईदृशः चन्द्रराणिमशुभ्रः करीहस्तीयेरावणः तेनतवसंबन्धीकरकोरकः नित्यमेव दानप्रवृत्तत्वाद् यरोणः
करयवकरोकइतिभातिशोभनेकीदृशः कुमारिकाकुन्सितानिकर्माणि कुर्वंतीतिकुमारिकाकरणः तयाकर

तव	देव	यशो	लोके	कृष्णे	यद्व	भिपी	यते
सह	देव	निरा	लोके	तत्रे	यद	वमी	यते

कुमारिकाकरकराकरारिकृरकृकारः राकाकरकराकारकरिहकृरकोरकः शुक्लः
॥ भातितेयत्रशात्रहणं कृतनाचापलतानवा अस्यदंशयितालोके कृतचापलतानवा अल
के ८ देइः करश्च शुक्लश्चन्द्रपश्यत्रिविधोबलिः तेनजीवनश्च जन्मदत्तस्तिताश्वानिवोरसान्
अपराधानसारेणशृतनेयोपराधिनः सदंडोदिनमासाब्दयोयाविशाहतेकरः ७ ॥

स्यदिनमासाब्दे यस्य राजग्राप्तस्य धनस्य आकाराडत्वन्निस्यानानिक रकरा कुमारिकास्थये अरयसेषां कृते
रुजं करोति इतिकुमारिकाकरकराकरारिकृरकृकारः करणाद्धो राजग्राप्तं धनमाह ८ पदेपदेनलामा
नभांडार्थपनिवेदनात् मार्गसंरक्षणाद्रासः शुल्कइत्यभिधीयते इतिकोसौकरः यत्रशात्रहणं कृतचापलस्य २

रागवान्नयस्य तानवमल्पत्वं यया ताहृशी नवा नूतना वा पल्लता यस्य वल्ली आस्यदंष्ट्रिंतिमहत्त्वत ह्रतवती कीदृशी
प्रथिता लोक इति स्पष्टम् ७ हे मदान नित्यदानवृन्नतेजसोल्कृष्ट कृतमदानने हृतास्त तामानन्तिविनयप्रणा
मा येन तथाविध तेन वपूहे अनेन ऽनूतेलक्ष्मीरुल्लासदा आनन्ददायिनी सदास्थितिं न त्यजति अपितु नित्यास्थि
रैवास्त इत्यर्थः ८ हे तनुमद अल्पाहंकार मन्नत नयनयननतनुम मनतनया मनोरथस्यानिमानवासैनेयनप्र
मानततस अतिशयेन प्रणत स्वमतमहिमनतन स्वमत आल्म नो अभिप्रेतोयो महिमा माहात्म्यं तेन ननतविस्तीर्ण

मदानतेजसोल्कृष्ट त्यजनल्लसदानते मदाननेगृहे लक्ष्मीः स्थितिं कृतमदानने ८ तनुमद
मनतनयनननतनम स्वमतपहिमनततसितमननूतनव नतहृतनशानवतविनरवस्तत्वरवित
हितविरस्वमतमस्वरदृणम ९ महादेवस्य ः ।। अत्राथस्त्तनमेखलायामध्यकोष्ठस्थितनन
कारादारभ्य पीठिकायाः दक्षिणवामक्रमेणानुलोमप्रातिलोमाभ्यां कर्त्रैस्त्तनदयः स्थितनवका

यथारुविमममत्रिमिषन्नामाहात्म्यप्रणिवेदेणणकारपर्यंतं वाचनीयम् ।। तियावत् ननहृतनशानरवेत ननानि
सर्वज्ञनस्त्ततानि यानि कृतनशानानि संकाशतानि नेषुरत मत्ता वरर वरमभिलषितं वातिददानि इति वररः
आतोनपसगेक ः तस्यामंत्रणं रचितनहित रचितं कृतं हितं सततानुपकारो येन ताहृशात्वचिरसमतं बहुकालं
तुष्टमतम भिलाषितनमस्तरमणं प्राणवल्लभं वसयनविहरदेहि अन्यभावादस्मभ्यामिनिषेधः ९ ।।

श्री॰
५

			मो			
सि	न	स्वि	र	सु	मन	
वि	न	र	व	स्म		
स्त	न	श				
			न			
	शि	न	म			
स्व	म	न	म	द्वि		
र	म	न	न	न	य	न

हे देवेति शास्वद्राजपुत्र स्याधिराजवत्संबोधनम् वेदादिवादविद्यादिदावद वेदादिषु येवादाः पन्नशनिपन्नपतिशहद्धर्वावस्व निर्णयफलवीतरागा कथ्यास्तान्विदंतिजानंतिये वेदादिवादविदो येवादिनः तेषां दावं संतापं द्यति खंडयति इति वेदादिवादविद्यादिदावदः तस्यामंत्रणं वेदादीत्यादि पाठेन पुराणादीनां परिग्रहः तथावयाज्ञवल्क्यः पुराणतर्कमीमांसाथ मिशास्त्रांगमिश्रिताः वेदास्थानानि विद्यानां धर्मस्य च चतुर्दशेति वदाव द स्वसमर्थं वदतीति वदावदः तस्यामंत्रणं पराथरवलावलपतापनवदा वदानामणिनिपातनमिति[illegible] वाग्मी वदावदो वक्तेति कोशः दीदि

वेदादिवदविद्यादिदावदावदानेदादिविवदवदविवेदेवदीदिविदावव ॥ [illegible]ः शास्पदंभव नः कीर्तिरसमानववाजिता मस्काधरवतानल्पवजेमानावराजिता । युगलकम् १० ॥

विद् दीदिविमादनेव्यपितेभ्यो ददातिइति दीदिविदः तस्यामंत्रणम् ओदनो स्त्रीमदीदिविरिति कोशः अदव । अविद्यमानोदवः संतापो यस्य तस्यामंत्रणम् नञोस्त्यर्थस्येति विद्यमानशब्दस्य लोपः अत्वउपसर्गादडनपता पेद्रत्यस्यदोः यदेवेच तेन दाव : पदेदादोवप इत्यप तेन दवः भवतः सवात्यनीकीर्तिरदः प्रत्ययसाम्पदं ॥ ५

स्थितिं त्रिविस्वर्गेष्वाद्यावेव विवेद प्रथममेव लेभे पश्चाद्विश्रयिता श्रोत्रैन द्विवीनि इथियां कीर्तिं श्रमर एका
रणो ततः श्रवणपरम्परया त्रिविशतिष्टाकार्यं तयोः पौर्वापर्यविपर्ययोतिशयोक्तिभेदः कृगीतिजगद्व्यापिनां।
कीर्तिं गमयति विवेदेत्यतः परपवशब्दः संबन्धबलाद्द्वावित्यस्मादुत्तरः संबध्यते कीर्तिः कीदृशी श्रसमा श्रन
न्यसदृशीनवराजिता नवनेत्रसुन्यारोजिता येणाभिनासत्काव्यवचनायामनल्पभ्रसाबहुतत्त्वसत्रूयः कवयः
तेषां सानेन सत्कारेण वराः श्रेष्ठाः श्रजिताः श्रघापिपरपराभवमप्राप्ताः १० हे दानमानकरश्रकम्पनय
नानन्दकारक इति प्रस्तावान्तेयाम सिंहस्य विशेषणत्रयस्पष्टम् मानाकर मानस्पसंकरस्याकार उपान्तिस्या

दानमानकराकम्पनयनानन्दकारक मानाकरानलाकारानन राजसिनन्दक ११ ॥ ॥

न श्रनलाकारानन श्रनलवदाकारो यस्येदृशमाननं यस्य तादृश श्रग्निवद्दीप्तवदनेत्यावत् नन्दकसर्वे
षामाह्लादकत्वं राजसिंपदवीविपगुणाश्रुत्रत्वाच्छोभसे ॥ श्रथ चक्रः ॥ श्र
प्रथमकोष्टकादारभ्यापःपंक्तिक्रमेणाति सपंक्तयुधोन्तरं तावत्प्रथमप
दमेव द्वितीयकोष्टकादवरोहारोहाभ्यां प्रथमपंक्तिसप्तमान्तरान्तं द्वितीय
पादं तृतीयकोष्टकादारभ्यैवं चषोदन्तरान्तं तृतीयपादं वत्पष्ठकोष्टकादारभ्य तद्देव

दा	न	मा	न	क	रा	क	म्प
न	य	ना	न	न्द	का	र	क
मा	ना	क	रा	न	ला	का	रा
न	न	रा	ज	सि	न	न्द	क

॥ ११ ॥

श्री· हे संग्रामसिंह त्वं रसासुरोसि रसा भूमिः तस्या स्वरूपेणाज्ञातिदृत्तीतिरसासुरः आखंडभूमंडलशासनइदो।
सिइतियावृत्त शिशिरांशुशिरः शेखरिस्फुराधीरशराकरः शिशिरांशुशिरस्वदेशात्वरः महेश्वरः शौरिर्नारायण
णः सूरश्चादित्यः तेषामाशीर्भिः शुभानसंधानैः स्वशाखः स्थिरः तपनेयस्यसः तथा श्रीशाख्यः स्थिरोयालक्ष्म्या
ईशः पातिविसृः तडकुलेसमहावीरः तथा शरैर्बाणैराशुत्वरितेन राशिपाः राशिनापिनिलया स्वयंविशारीरसः स्व
विशारीरागिणश्रुत्वदृष्टिं यातितनूकरोतीति तथानासाग्रानेन लोकसत्ताकपनेन मानेन पूज्यतयावनति

शिशिरांशुशिरःशेखरिस्फुराधीरशराकरः श्रीशसूरःशौरैराशुराशिपेशरिशरीरणः नामात्तुघ्राने
मानेननतिस्थानानमर्मता मननामननेनूनामानौमौनानमानिनः ससारसारः सरसोरुरावः सर
रोरसूरीरसारस्यासः समीरसारोविससूरसारः सारारिरासमरसासुरोसि। यथोद्यत्नाः। यस्मा
गासंग्रामसिंह रसा मे त्राणम् ॥१२॥

न्वः अपितरउत्तनएव तथान घनसन्न नाः घनमसदविनयनश्रेमनो
यस्स मतथाविधः विनूयान तमानसइत्यर्थः तथामनने ज्ञाने निमित्तेसनना विवस्वत्तुत्रेणान्नूनः नत्वनः स्व
पितत्तल्पएव तथामानी साभिमानः तथा मौनानमानिनः मौनेनानुमानमानतथामानिः ऋषिसदृशोनसी
यतइत्यर्थः तथासंसारेसारउत्कृष्टइत्यर्थः तथासरसोरुरावसमारोरसूरीररसाः सरसःसहदसैः शृंगारवीरक
रुणरौद्रहास्यभयानक वीभत्साद्भुतशांतैर्नवभिर्नवरसैर्वर्तते यःसमवसः तरुःसाविस्तरः रासःकाव्य ५

नाम्यन्नपोयेषांताहृशाः सरोगाः सदाविद्यायेस्तूरयः पंडितास्तेभ्यईडगानिजीवनोपायंगतिददातिईहृशोवाराय
नेयस्यसतथाविधः तथासर्सीरोहलपवस्तहस्तारोवलंयस्य ससर्सीरुसारः नूयाश्रीदसस्तूरसारः श्रीरोग्रा
त्रिंवराग्रान्हसादीग्निप्तन्यतिनर्नूकरोतिइतिश्रविसोयः स्तूरश्रादिमस्तहस्तारोगगतिर्यस्यसः श्रविसस्तूरयः तथा
सावासिः सद्दश्वराभ्योयाराभ्यांवर्जनेयःसः सारः श्रसिः खङ्गोयस्य श्रंशस श्रविद्यमानः स्तंसयोतनोयस्यसः श्र
स्तंसः तस्यामंत्रणम् १२ हेमंयामसिस्तवनः कर्मभूतानपिपः श्रपूरयः कैः श्रत्रैः श्रष्पसस्यादिभिः त्वकीदृ

कलिकालेकिलाकल्ककलिलोनकलाज्ञलः श्रलिकालालकाकेलिलोलः कोकिलकाकलिः
नदीनादीननादेनानन्ददेनाननेर्हेना नदन्नुदिनंहृननिर्न्हादानादिनान्नुदन। द्यवरदयं इनान्
नाननोनोनैवरंवैरावरोरुवाः ललहोलालिलीलल्लोपपापोपापिपोपिपः पकाद्यपादः १३॥

याः इनान्नूनाननः इनश्रादित्यः तस्मादन्नूनाननः तेजसाततस्तहृशास्तवः अन्यश्वकीदृशः श्रवमत्यर्थंरोगारो
रुवाः रोगस्यदारिद्रस्यश्रवराकुवार्त्कसर्वविस्तीर्णोवारयतेयस्सतथाविधः रायः कवाटोवाय रोगस्यश्रवेश
रोधहेतुः तथाललहोलालिलीलालः ललंत्यः क्रीडंत्योलोलाश्चरलायाश्रालयः सख्यः श्रीनियराः कामि
न्यस्तासांलीलाः क्रीडाल्लातिगृह्णातितथाविधः तथाश्रपपापः श्रपगतंकिल्बिषः तथाश्वपापिपः श्रपापि
नोनिष्पापान्पातिरक्षतितथाविधः तथाश्रकल्ककलिलः कल्केनपापेनाकलुषः श्रज्ञकलाज्ञलः॥

श्री॰ ऊत्सिनाभि: कलाभिर्व्याजरचनाभिराज्ञलोब्धय: ऊकलाऊल: न तथाविध: नथाश्चलिकालकाकेलिलोल:
अलिवद्भ्रमरवत्कालात्कृस्नाश्चलका: कशायासांतास्वयाकेलि: क्रीडनस्यालोलोलुब्ध: नथाकोकिलकाक
८ लि: कोकिलवत्काकलि: कलस्वरो यस्य स तथाविध: कदाकलिकाल अस्मिन्कलियुगसमये किल यो सैडा
6 अन्यस्य कीदृशो नदन् पाठ्र्मन्स्थापयन् केनानने डुनाम्रखवन्द्रेण कीदृशेन नदीनादीननादेन नदीन: समुद्र
स्तद्वदीननतद्वत: नादो गलगर्जितं यस्य तेन तथा आनन्देन हर्षपदेन अन्यस्य किं कुर्वन् अनुदिनं प्रत्यहं दृ
ननिन्दाहृनानास्तुपतत्यानो निद्रांगर्हान्नुदन् निवारयन् केनदानादिनादानमानपालनप्रयोगेणेतियावत् २
नीतोननतिं नीतिननतानन्नानेनेनुनानुना नन्नेनेनूननं नोनूनेननानोनूननानन्न १४ [illegible]: ॥ राज
नेकीर्तिरमरारामरस्याश्रितांजिरा राजिताशाधिकाकोराकाकोनेहनेजरा [illegible]: १५॥
हे संयुगमलिं हतेन वसं बंधिनीननर्सूर्ति: ननानो भक्तानां अनूननं परिपूर्णंअनूनेनिश्चितेनन नुते विस्तारयति न.
नु: कीदृशीनूनना नरुणे अन्यस्य कीदृशीतन्निनी नाश्राधिकं प्रापिता नथानीतिननातनानीस्यानयेननत
नम्रसातनेमुखं यस्य स तथा अननननानना अतननतयापुष्टते ननुनास्तुना १४ तेन वसं वड्डिनी कीर्तिरमरारामस
स्याश्रितांजिरा अमराणां देवानामारामउद्यानं नन्दनंवनं तेन हद्दृश्यानि निश्रितानि अजिराणि अंगनानि यया साश्रि
ताजिरा राजितापयोभिनदिक् अधिकाकाराश्चनिशापतिस्वरूपा राका कोना राकापूर्णिमा तद्वत्कोना मनोरमा ८

श्रस्यनुहपमानेनभूमंडले राजते शोभते अत्र कर्णिकाकोष्टकादावष्टदिग्दलेषु नु लोम प्रतिलोमाभ्यां

श्लिष्टानि विदिग्दलेषु श्लिष्टानि चाक्षराणि वाचयेत् १५ हंहो प्रथानामंत्रणे

हे हो सत्राम सिंह हरि हर वा हरि हर हरि हरयोर्हा प्रज्ञातास्वह्वे तिकर्तुं शक्नोति

तस्यामंत्रणम् तथा रे हा हा वि हह रे रहा वेगं हरे रतिया रये ती तिरं हो हा रिणो हर

यो हाय स्य तस्यामंत्रणम् तथा हारि हार हारी मनोहरो मुक्ताकलापाय स्या

हे हो हरि विहर हारीर्हरे हो हा विहरे विहा हारि हार रहो हो रे हरी हार्य हरहरे

रक्षत्वः १६ स्तुतिपदसमरालीनां नवकीर्तिजित विभासरालीना जगति विसृमरालीतां वपु

षि किं विचरेत्परमरालीनां वारुवेस्तविरावाभय यावरवरीचिर वाभवंवारुवेर्यारवीरावेवरस्त्रुरा

एकोनसप्ततिः युगलकं १७

तथा हरीदं हरिरिंद्रः तं हरी हा चेष्टायुष्मत्वं रहो मिथः रोरं सारिस्वंसहर हः

प्रत्यहं हर निवारय अर्थाद स्माकमर्थिनामिति शेषः त्वं कीदृशो विहाय श्रीईहती ति अत्यंतेपि वक्षिप १८ प्र

याम्यः श्रक्षयणं तथा रुचिरापार स्पष्टम् तथा वारवेवर्चाने च वारानाम प्रतीथीनां वचांकु थान स्यां रुचिर भिन्ना

यो यस्य तस्यामंत्रणं अर्वार सर्वसृज्जां नतिदराणीति तस्यामंत्रणे नेतव संबंधिनी कीर्तिश्रेव बहु कालेजने

नृत्येव सर्वत्र वर्णिता कथं वारु सर्वमनोरमम् कीर्तिः किं स्तुतिपदं प्रशंसास्पदं कासाम् अमरालीनाम्

श्री॰ सरश्रेणीनाम् अन्यच्च कीदृशी मरालीनां हंसीनां जितविभातिर्यस्याः कान्तिः अन्यच्च किं कुर्वती अलीनां
८ भ्रमरीणां वधूचिकुरदीरे लीनां सक्तां रुचिं कसतां उन्नतीहरंती भ्रमरानपि भ्रमिमानयंतीति अत्र संबंधरूपा
तिशयोक्तिः अन्यच्च कीदृशी त्रिभुवने विस्तृमराव्यापिनी अन्यच्च कीदृशी चराचरचरी चरेषु देवमनुष्यादिषु अ
चरेषु गिरिसागरादिषु वर्त्तिकां पयमपृथ्वी भ्रमतीति चरेषु अन्या कीदृशी वीरा वीरचरश्वरा वीराणां वरा
णामेवीरामन्नयदृतीरः चरतः सर्वत्र भ्रमन्तः चराः प्राणियो यस्य ७ विश्वंभराभरणतोर्जित विश्वंभराभूः

विश्वम्भराभूषणेनोर्जितहेमहारमाधुर्यविक्रमपराजितभीमसेन विश्वंभराभरणतोर्जितहे
महारमाधुर्यविक्रमपराजितभीमसेन समुद्रयमकम् ॥ नूनंनवोनोनानानानानानन्नोनानिनन्नुनो :
नानानतेनानन्नानैनानानानिनानुननानतनाः ॥ एकाक्षरः । भवेनेवप्रभवताभवतापल्लिताप्रतावि
लोकतेषुभवनाभवतापालितजने तिलकाम ८ ॥

तस्याश्राभरणनाभूषणेन तया ऊर्जि तदीय तयामहा
रमाधुर्य महती या रमा श्रीः तया धुर्यः श्रेष्ठ तया विक्रमपराजितभीमसेन विक्रमा । विगतपराक्रमाः येषां
शात्रवाः तैर्जिता अधःपरिभूता भीमा विपुला भयावहा सेना कटक यस्य तस्यामंत्रणम् विश्वंभरः केशर्भजिदिति
ख्यातः विश्वंभराभ तस्याभरणतः अर्जितहेमहार । रणतःसमरात अर्जितो प्राप्तो हेममहारो दारकमनुजा का ला
यो येन माधुर्यविक्रमपराजितभीमसेन माधुर्यप्रियभाषितं विक्रमो वीर्यम् ताभ्यां पराजितः अपरीकृतः भी ८

मसेनः मध्यमयाऽऽवेशेन तस्मात् त्वं भवता जने जनपदे प्रालिते दानमानपालनैः संवर्धिते सति ब्रूयुनाऽदृदा
नोऽनूनं निश्चितं वा पुरुषः कश्चिदूनो न भवति सम्पदा हीनो नास्ति तथा न अनूनः अविद्यमान ऊनः या
णाबलं यस्य तादृशोऽपि नाविद्यते तथा अनूनः अविद्यमानश्रीह्रियवाद्यन्वाहुल्येन भवति नातिन्नैर्नेतीः निय
मेन तन्त्रं प्रेरितं नयतीति निन्नैर्नेतीः न निन्नैर्नेती : अतिनैर्नेती : ईदृशश्च वा कश्चिन्नास्ति सर्व एव वन्नभिरि
तं स्वाङ्गेणातिप्रेरितमेव नयन्ति तत एव तद्यापि तास्वयं याह्नेनाप्यह्वेतीत्यर्थः तथा नानानन : अविद्यमान नत्र
वस्तु त्वं यस्य ईदृशोऽपि न कश्चिन्नास्ति ननानेना : नानाविधान्येनांसि यस्य ईदृशोऽपि न कश्चिन्न विद्यते

साभासा रवसाभासा भाविता रोगता विभा सा ताभासस भा ना सा रवे गमस्त्वस्वसंगर हे वेगमस्त्वस्वसं
गर, वेगता घाथस्थाने ये सत्त्वाः सथनाः सामाजिकाः तद्वत् स्वाः निजाः संगराः समवेदना यस्य तत्सम्बोधनं

नश्चानितः इतरेश्वरः अनितोऽविद्वः तादृशोऽपि नानास्ति ननु निश्चयेन अननाः अविद्यमाना ॥ १७
न्यनांसि शकटानि यस्य तादृशोऽपि न कश्चिन्नास्ति अमितयात्य तस्मादिं संपदमितस्तत आनेतुं शकटैर्यु
क्तः एव तादृशः भवता कीदृशेन भवेन महादेवेन वशभवता अप्रतिहतशक्तिना तथा भवता प्रसन्नता दारिद्र्यादि
संसारसंतापहारिणा तथा शुभवता विद्यमानकल्याणेन १८ विभा कान्तिः गतवता शशी चन्द्रमाः कीदृशी ।
भाविता उत्पादिता अर्थात्त्वयैव अंगेनमलेनैव विभा कीदृशी साभासदीप्तिः अन्यच्च कीदृशी सा रवसाभासा

श्री · ८

सावनत्कृशेयोवससेनाभासः शकटीभावोविद्यतेयस्याः सानयाविधा सामवसस्वतोप्रकाशमानेत्यर्थः तथ
सानाभासस भानासा सानेन मुविनाभासतेयासभाप्राप्यतभूमिः तस्यामनासात्वया १९ हेरवीन्द्रसाईवी
वत्ववविवादित्यर्हङ्क्षस्रक्रः तयोश्विसार्दृश्य तेवीर्यत्वंपौरपंयस्यसमवत्वरसास्वासमाः समचिन्नाः सतवरासवा
चतरासावावाग्रधनीवासितः सैनिकायस्य सौलभ्यनकाटविकश्रेणिमेत्रविजितदृपधद्विपबलमध्ये स्मार
विकायवसमवचतराइत्यभिप्रायः तथावतस्राग्रयें सारतवानास समवनरउत्कृष्टतरश्रासाभासादीमित्यस्य

सर्वतोभद्रः ॥ वससनासवससन्यासववनावरसावसा रवीन्द्रसान्द्रवीरवत्वसमसत्वरसावव वनसावन
वाभासरवेभावमतोजवा राजनेयरभावेतस्तभावातवसातव युगलत्वं २० श्रसनन्दविमलज्ञा
नाहशनववसनाजिह्नसवसन्यासव \ प्रकाशविशदानदैः कर्तृकर्मक्रियाश्रवनत्सभ्यंतेवुधैरपि २१
वनावाकाविन्यासघटनायस्याः सानया रसाश्रीच श्रवरमाश्रुपूर्वा तवेवसंबोधिनीसंपुटित्यर्थः त
द्यातवेवसभारजनेतपोभूतेकेनामभावेतसत्यानांदेवसाम्यतकीदृशीवातवसावानादनवस ः
सामसस्वंपया २० कर्तृकर्मक्रियागुप्तः हे श्रसनन्दनित्यनीरागाविमलज्ञानप्रकाशविशदस्य
छम तंसनामत्र ःपुत्रगम ः त्रसमाहृषांएदयंप्रविणइतियावत श्रत्रार्थेकर्तृकर्मक्रिया
बुधैस्तज्जेरपितल्लभ्यंतेनज्ञायंते श्रसनन्दविमलज्ञानप्रकाशविशदान्नदैविनेत्रु धैविन्यस्यकर्तृय

वीम र सतस न्यासरयस्या सन

॥१८॥ ८

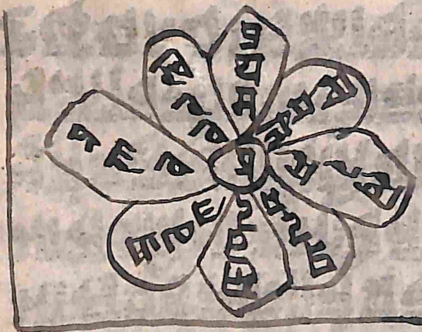
हे प्रमथप्रथमप्रतिम प्रमथानां गणानां प्रथमोऽग्र्यो यो विनायकस्तस्य दृशेनेजस्विनी प्रतिमा कान्तिर्यस्य त
त्पावित्र्य स्वमतिप्रसरस्वरसप्रमद स्वानि ज्ञानानि तेषां मतिस्तस्याः प्रसरः स्फारः तेन स्वरसेन स्वभावेन प्रमदो
हर्षो यस्य तादृशप्रदम प्रक्लेशोपशम तथा प्रदम्बस्तवद् प्रणयप्रश्रयणप्रवणप्रह्वानां प्रक्लिष्टसंतापानां स्तवदाना
स्तिक्लान्तं प्रणयः प्रार्थनेतस्य प्रश्रयणं मनसिकारः तत्र प्रवणयोग्या तथा प्रणवप्रवर स्वरव प्रणवाओंकार।
स्तद्वत्प्रवरः सर्वोत्कृष्टः स्वानिजो रवः शब्दो यस्य तथाविध ॥ तथा प्रभास सदीप्त मायाः साभिर्बद्धशानुभू
तानवसंबंधिनी भावना वामनाभाति शोभते केन हावनेवष्टाविशेषेण कीदृशी प्रसभावभाना प्रसंस्ता।

प्रमथप्रथमप्रतिमस्वमतिप्रसरस्वरसप्रसदप्रसमस्तवदप्रणयप्रश्रयणप्रवणप्रणवप्रवर
स्वरव ॥ स्वभासभातिप्रसभाव्भानामाभावनायमपातेनवेह्ना हावेनेनेशाभव्यनावभासानाभाव
भासप्रतिभासभास ॥ युगलकम् २२ ॥

भासप्रवसवभानं प्रकटत्वं यस्याः साम्प्रतस्य कीदृशी नाभाव
भासप्रतिभा स्वभावेनासत्वेन भासते प्रतिभाति प्रतिभासो लेखोपमत्वाय स्यां तादृशी न अखिलाखिललोकान्त
भूतं महोत्वथीरिति यावत् अज्ञानवनवोहो वेशालिनी प्रतिभासेनेति कोऽर्थः २२ तेनवसंबंधिनीएकावलि
मुक्तावलीतणलोचनानृगनयनता माद्विषीयनुलेनावापयषिश्चविराजने शोभते कीदृशी प्रविसृप्यत्ययि
हृदयान्धिः मुक्तावल्यास्तणेनवेयोषिद्याः मद्विष्याहक्वीलत्वेशोयः यनुलेनायाच्चापि कोटिद्वये पि मौर्वी

श्री० ५

१

बन्धनं ग्रंथिः अथवा वैणुदं ज्ञानां ग्रन्थयो भवंति अतो वैणावी धन्नलेनता ग्रंथिमती ति
पुष्कम् तथा अनीव वंशजा अनीवा अष्टस्वा यो वंशस्तेभ्यो वा ना मुक्ति करक वाट मौक्ति
केभ्यो वंशमुक्तानामुत्कर्षप्रसिद्धिः इत्येकावल्या विशेषणम् अनीचैरुन्नते वंशे कुले
जाभेनेति महिष्याः अनीचा उन्नताद्देशाद्वेणुदंडाज्जातेति धनुर्लतायाः तथा गुणोर्जिता गुणै
र्नतेन नाग्रन्थनार्थेन कुर्जिता स्थिरसन्निवेशा इत्येकावल्याः गुणैः शील कारुण्यादिभिः को

मलबन्धः ॥ अविघ्नग्रंथिर्नीचवंशजा गुणोर्जिता माप्रफलालसरदिणि प्रियानवैकावलिरे
णालोचनाधनुर्लतावा समगता विराजते २३ अथ त्रयवाची ॥ सारकमकवस्फालस्फारमारा [illegible]
ते बन्धनेमन्दमतेभा सतेहृदृनसभा ॥ कुटिकाबन्धः ॥

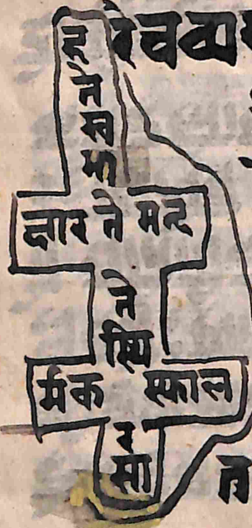
निर्तूपलावण्यादिभिरुत्कर्जिता उत्कृष्टेति महिष्याः गुणेन मौर्व्या ऊर्जिताय रभीतिकरीति धनुर्लतायाः तर्थ
माग्र्यफला महाश्रैः श्रेष्ठैः फलैः मुक्ताफलैर्वर्तनेयेति एकावल्याः महाश्रैः फलैः पुत्रादिभिर्वर्तनेतयाइतिमहि
ष्याः सद्दाश्रैः फलैः शरैर्वर्तनेयाइति धनुर्लतायाः तथा अस्मरदिणी पाणे त्राणं कारिणीति एकावल्याः स्वेरा
त्राणभन्नणीतिमहिष्याः रणेपराभिभवाभावाज्जीवितत्राणहेतुरिति धनुर्लतायातथापियावुहमेनितिस्मरणं
तथा श्रेसप्रभूना श्रेसयोः स्कन्धयोर्धृतेनेतिएकावल्याः श्रेसेवामस्कन्धभागोधृतेनेति महिष्यावामस्कंधपवधृतेनेतिध ९

हे साधुमनश्चकोरचन्द्र साधूनां मनांस्येव चकोरा ज्योत्स्नापायिनः पक्षिणः तेषां चन्द्राप्यर्थकत्वात् चन्द्रमस
कीदृशासारकर्मैकर साधूनां स्वल्पकष्टानि कर्माणि करोषि तथा च स्फालस्फारसारस्थिरस्थिते स्फालैरुत
प्लवनैः स्फारं बहुलं यत्सारं बलं तेन स्थिरा स्थितिर्यस्य तस्यामन्त्रणम् रक्षारतः प्रजापालनसक्त तथा प्रमत्तम
ते श्रीतितीक्ष्णबुद्धे ब्रह्मेशाद्यैः सभा आस्थानभूमिः भासते शोभते इयं मदीया वाणी वाक् तव पुरः स्फुरत्येव
उल्लसत्येव तव कीदृशस्य आशाप्रकाशनशौण्डकरस्य आशाप्रकाशनेऽर्थिनामाकाङ्क्षापूरणे शौण्डो योग्यः
करो हस्तो यस्य पुरः स्फुरत्येव तवेयमाशाप्रकाशनशौण्डकरस्य वाणी रवेर्न किं साधुमनश्चकोरचन्द्रे
ह्युदये नृत्यति चक्रवाकी समुत्सुकाः २४ उमारीयश्लोककुरितावन्तः ॥ विश्रन्निर्मलजीवनप्रणामि
तशोकोपतापः करोदानार्द्रद्विजराजमित्रशरणीभूतः सतां विघ्नहृत् वर्षत्काममनुयांगिरे विजयते
अत्र सावधारणदृष्टान्तमाह संग्रामसिंहः क्षितौ गंगावद्गुणगौरवद्गुणगनवद्गांगेयवद्भूपवत् २५
रवेरुदये चक्रवाकी किं न नृत्यति अपि तु नृत्यत्येव तद्दृष्टान्तमपीत्यर्थः रवेः कीदृशस्य आशाप्रकाशनशौ
ण्डकरस्य आशानां दिशां प्रकाशने प्रकटीकरणे शौण्डाः समर्था करा रश्मयो यस्य २६ संग्रामो विजयते क्षि
तौ पृथिव्यां कीदृशः निर्मलजीवनप्रणामितशोकोपतापः निर्मलेन विशुद्धेन जीवनेन अशनच्छादनाप्या
यनेन प्रशमितो निवारितः शोकानां प्रयानानां स्तु पतापो दुःखं मन्नापोयेन किंवत् गंगावत् यथा गंगा भागीर

श्री
१
10

यौधेय कमुपतापं निदाघसंतापं निर्मुक्त विनस्वच्छेन जीवनेन तीर्थिकानां शमयति तथा संग्रामसिंहोपि नितान्तं यः श्र
न्यस्य किं कुर्वन् करैर्हस्तैर्दानार्द्रैर्दानार्थमरकैः सिक्तं नित्यदानोदकजनन्नुतमिति यावत् किंवत् गजगंडवत्
यथा गजगंडः करिकपोलो दानाई मदजलसिक्तं कर्वत्रिभर्ति तथा संग्रामसिंहोपीत्यर्थः अन्यच्च कीदृशः द्विज
राजमित्रपारणीभूतः द्विजराजानां विप्रक्षत्रियवैश्यपार्थिवानां पारणीभूतस्त्राश्रयः संपन्नः किंवत् गगनवत् य
था गगनमाकाशं द्विजराजस्य चंद्रस्य पारणीभूतमाश्रयीभूतं तथेत्यर्थः अन्यच्च कीदृशः सतां विघ्नहन्ता किंवत्

नेमिस्त्वमीश्वरपदं दिशि सम्भक्तिमार्दवमायुरप्यकर्मयमं च सर्वम् हारे हरे हि सकरे मकरे क
रे वचवत्व्यथात्वयि समस्तमदस्तवेथाः २६ ॥ गांगेयवत् यथा गांगेयो गणपतिः सतां सन्नमानां

विघ्नहन्ता तथा सदृशहन्ता संग्रामसिंहोपीत्यर्थः अन्यच्च किं कुर्वन् करणैर्मुपा श्रवणभूतवर्षिणीम
वतंसां गिरं वा वर्षन् मेघवत् यथा गीर्जे कर्णामृतं तथा संग्रामसिंहस्य गीरित्यर्थः २५ यस्त्वावाते
संग्रामसिंहस्यामंत्रणं हे संग्रामसिंह वेधाः विधाता नेमिस्त्वं हारे मत्काकलापं ईश्वरपदे हरे मरादे
वक्षिद्रिष्टदेयकलंकनोक्षस्य भक्ति समिंता विक्षितिं हि मकरे वंहे श्रार्दतां सिक्तां मकरे जल
जंतौ आयुः कर्मसिद्धिं यन्नेवकरेहस्तगातेगयात्रये वतिसर्वमेतद्दस्तुभिन्नेव्यथान् निर्मितवान् नवि
तस्मन्नंसमग्रंसहयभूतमरायथा हीविनेव्यथा विहितवान् तथा हि निर्मलः शुद्धः ईश्वरः पाकिमान्

कर्मसिंहश्रीयुतसंग्रामसिंह [illegible] पत्र २८

[illegible]

हेमहंसानणि तेजस्याग्निसन्निभ ब्रह्मच्छतेजस्वादनसावोपः सोहंन
सहश्वहंतपाभिमानेनवर्ततेयः नस्यामेत्रणम सहंसाहृतसाहंसम
हंसामसत्वरहंतनमाह सविहिनवीह्लन्नेतियावत् तेनवसंवेपितीतन्भु
तिं।स्रातस्याम्नुत्वस्थितिः स्लाहितिशेषः सातंसत्वे शर्मसानस्त्वानिवेतिकोपाः कीदृशीसहंसा सहहंसेन
वर्ततेया स्वनहंसो वेनिपान्हिकोदंसेवप वनमखकीहशीवहंसावेगेन अनलसासोयोग्य २७ अत्रश्लोकहये

तृतीयास्तमस्या ।। सहंसानत्वमाहंतसहंसाहृतसांहंस सहंसारवसानस्यारेहंसानत्वमानत्वः ।।
सुरजेवयः २७ विनाथ्याघाटस्मानाथारसाभ हृदययावर भारेभालयसोरवहाकारत्नमहादंस स
सितावन्महंतभनिरपायवत्तामय तलितासरसाभासाकारक्रसमहादासवरम २८ वरवयदयाथार
सारसानाब्दतनदम सारसन्दसदासाताभाहावसहंभासय ।।

वत्तः षष्ठिपदेसिखितेवततेशात रंगगत्पायक स्मात्वभृतिवत्तः षष्ठितममन्तरेयावत्संख्याक्रमेणेदं श्लो
कद्वयं ततस्तनरगपद एरणासम्पद्यते २८ विनाथ्यानांविगतस्वामिनामाशद भोजनपद मानाथार
मत्काराग्रयसाभ सदीप्ते हृदया करुणाया वरउत्कृष्ट मारेभालयःभाया: दीप्तेरारभउत्पन्तिः तस्यात्रा
लय श्रायतन त्वेमाकमभूतरदत्त दानमानयासेनववय राकारत्नमहादंस राकाहृणिमानस्योरवत्वे ।।

श्री॰ वद्धस्तद्धन्मदान्मम उपशमो यस्य तस्यामंत्रणम् समितावन्महत्तभानिरपायवन्नामय समिताःसमरसङ्ग
११ ताः अवर्माणकवचाः हतभासः हतकांतयः निरपायाः अपायो विनाशस्तस्मान्निष्क्रान्ताः अतिकर्मधारयः ते
षां हन्नामय निवारितरोग समरसंगतानामवर्माणो हतभासामपायान्मरणान्निष्क्रान्तानां वीराणामस्थ्योद्ध
णादिपीडितानां विविधपथ्योषधिदानेन चिकित्सितं यीडे इति यावत् अद्भुतद्रुम अद्भुतानां द्रुमा परापराय सहि स्फुर
यस्य तस्यामंत्रणम् सारमर्मसहामात साधूनि याति मर्माणि पारमार्थिकानि कार्याणि मे मह्यं त्वां तस्त्वो
यस्य तस्यामंत्रणम् आभायां वा सह आभा कान्तिः हावा अस्या विशेषाः तेसह उन्मदो यस्य तस्यामंत्रणम् म

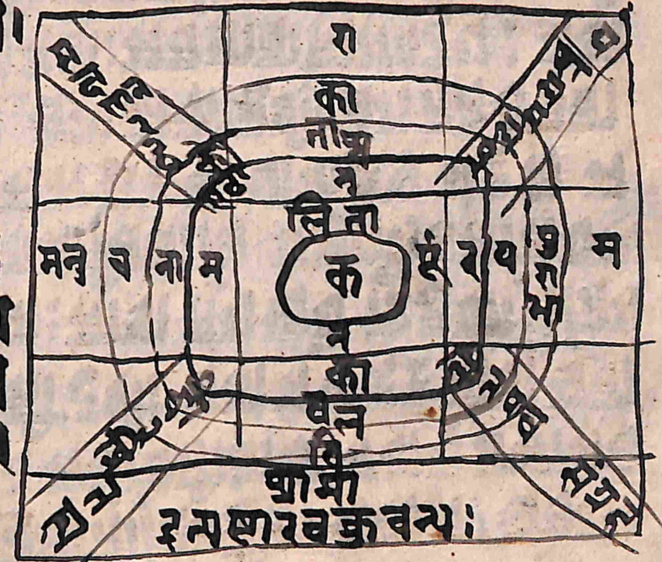
मदनाभासिताकारकृतपारनिकालव भविरत्नयथारंभागनालिसमसाधाय वकुलके २९

हत उद्धव उन्मद इति कोपः भामय भादीप्तिः प्रचुरा यस्य सभाषयाः अन्नमयो यज्ञ इति मात्रुर्थे मयट् हल
नाभः सरपाभ असिताकार अपरिमितस्वरूप कारय यज्ञरक्षक आवनिकालव अवीणां समूहः आवं तस्य
निकालः स्वराट्षाहि अव्या मनदाति तस्यामंत्रणम् भविरत्न भविनां संसारिणां मध्ये रत्न उत्कृष्ट जातो जा
तो यदुकुले एतद्रत्नमभिधीयते इत्यभिधानात् रत्नश्रुतकृष्णपदार्थे उच्यते तथा यथारंभागनालि
समसादय आरंभमनतिक्रम्य यथारंभमारंभो विनेन क्रमेणागतेषु आगतिसमूहेषु अलिषु भ्रमरस
हषु समसाधाय रयाद्देदयति यावत् नगरपदसरणम् २९ ॥ जेगडुवेणकृतम् ॥ ११

वि ५-	ना३५	या५	रा८३	द४८	मा५	ना१९	या७
द५५	सा८५	म४९	द३४	प५३	या८	व २७	र ९-
रा३५	दे५१	भा५८	ल४७	प८४	सा११	र ८	ह्रा१३
रा५७	का४	र८८	न५२	म३३	ह्रा२५	द ५	म२८
स ८	मि३५	ना५०	व १	ई २-	ह्र२५	त १४	भा२५
नि ४५	र ४-	पा४३	या३२	ता१५	ना२४	म१९	प ४
नृ ४२	नि४४	ना३८	म२७	र २	सा५	भा ३-	ता२३
क२९	र४४	क४१	द१८	म ३१	ता२२	स ३	र १७

त्वावाजजननत त्वैः त्वबद्युभिर्भिरेवानादिशङ्ग्रै ः स्ववाजः स्वेवाः
स्वलसोजनस्तेन ननक्रत शणाम तव संबंधिनीवाक् नवान्तननाभव
ति अन्यच्चकाविदक्षता अनोनूतना कीदृशी अवाससद्द्वावाअवा
सोभतिक्रलोमहोमधुरोद्भवोरसो यस्याः सावा समस्वये ताट्टशी वेतिस
मन्वयः हेविविधधन विविधानि नानाविधानि धनानिवसूनियस्य
तस्यामंत्रणम् अन्यच्चकीदृशी आभासस जेज्जवा आवासेषु महत्सु म
जन्त्वसङ्कोभवत् जवोवेगोयस्याःसा अन्यच्चकीदृशी अगननससवा
स्वगाः यवैतास्तद्भवताः विस्तीर्णाः ससवाः सयज्ञाबाधगोदय ः यया
सा तैर्यैववाबाधविनाविस्तीर्णेक्रतत्क्रियापरा विशदयाइतितात्पर्यो
यद्युक्तिकासगलेकायातयद्भारुमत्स्ववा पिढापिवेषगोराजादणेनाटेमकेसङ. यतस्म ॥
गगननवरवावादद्दत्त्वावाजजननत तवाबाविविधधननवावाससजजवावागगननससस
वावाशशास्तस्तवावाश्रावालिः ॥ ॥ द्वेवाददवस्पष्टम् ३- ॥ ॥
यैः अन्यच्चकीदृशी वाशशास्तस्तव वा वाशः शाह्स्तेनशास्तः अशास्तः स्तवः स्तनिर्येषांतेषांश्रावः अवनंश्व

श्री· हे कलितानन्दताकार कलितश्चाकलितो नन्दतः सौम्यश्चाकारो यस्य तस्यामन्त्रणम् करुणामवलाशय
करुणया मवलोकुटिलश्चाशयः संकल्पो यस्य तथाविध कर्पूरमधुराभास कर्पूरवन्मधुरश्चाभासस्तेजः प्र
१२ सरो यस्य तथा कल्पिताहवसंग्रह कल्पितः कृतश्चाहवे युद्धे संग्रहो धनवाहनादिसंचयो येन तथा कनका
12 कनकाचलविश्राम कनकाचलो मेरुस्तत्र हाहा श्रामः स्थिरत्वोस्थितिर्यस्य कमलाजन्मसंवास कम
लया सहश्चाजन्म यावज्जीवं संवासः संभूय वसनं यस्य कंटकोद्धरणलग्न कंटकानां पीडाकराणां दुर्ज
नानामुद्धरणे निर्मूलने लग्न समर्थ हे शिवसिंह त्वं कविवीराणां वरं कवी।

कलितानन्दताकारकरुणामवलाशया कर्पूरमधुराभासकल्पिता
हवसंग्रह कनकाचलविश्रामकविवीरशिवसिंहोऽसि कमलाजन्मज
संवासकंटकोद्धरणलग्न रमयंतीमतां हे नमन्नासि रसकोमले न
निसंग्रामसिंहस्य वकारे मां जगद्धरः ३१ युगलके श्रव्यमेतल्लहेय
रमयंतीमितिश्लोकः स्पष्टार्थः भजामय दत्तेनाकिल्बलमयाद्धतोऽपम
इहवर्षोपयश्चारुरुपुविपरासिमंडिता सौजन्यापूर्वोद्धतारेणावीर
हविस्तता शसतामानुकमस्यमेतानन्दयितिः ३२॥ १२
नामीस्थितः दानमानादिना येनासि ३१॥

द्वितीयात्तृतीयाद्वारभ्यैकैकमन्तरं परित्यज्यैकैकमन्तरमाश्रित्यायं श्लोकः ॥ हे अभयद भीतानामभयप्रद ।
अनघ वद हेतापम अभयदानेन यथा महेश्वरः प्रशमयत्वथाल्पमपीति यावत् नेतवसं बंधिनी भुजाबाहुल
ता शंसनोद्येस्मा पत्रणां ग्राम्यं ग्रामवासि दुर्जनकृतमातंगमस्यातिनिवारयनि अस्मान्नाश्रितिः अनल्प
वैर्ये या अन्यस्य कीदृशी नाकिबलमेया नाकिनां देवानां बलेन सैव पूर्वेन मया उपमेया त्वत्स्वत्प्रेः अन्यस्य
कीदृशी इह देशे वर्षापयस्त्राकम्युवियारासिमेदिता वर्षापयोवत् वाहुरमणी येस्युवीनिर्मलेयादे अरेयस

जायते किल यासो महर्षीयद् विरामता जगाद्देवण्यरचिता सेग्रामं कस्यसान्नतिः ॥ जायते कि
लेतिस्य हार्थेनस्वाकेन पर्णसोपसंहारः ॥ यामेप्रहप्रसादावसदरमवदावासवाकथितायायाता
यिकं त्रिलोक्यां मलममलमवामोहमोचाव्यवाया यावाव्यजोरुशोभाकरशिशिरकराभासभावा
विभाया यामा विधात्रसावाभवितनविभवाभानभावाश्रमेया ॥

ईदृशी यो सिः त्वद्भक्तेन मंडिताभूषिता हेमो जन्यागवींद्रतावे सैजन्येन सो हार्दिनागर्वानिर्मदाउद्दन्ताकूर्जिता
अप्यवधीयस्य तस्यामंत्रणम् उद्दनवीस्यस्पष्टम् रुविस्तृताशोभाभिनिशयप्रशस्यतियावत् ॥ साविद्यासकल
साक्षाद्वेदनस्वभावावोड्यभाकमप्रमेया प्रसान्ते पसिद्धेतमशक्या अस्त्व कीदृशी भवितनविभवाभानभावा

श्री॰ भविनां संसारिणां यस्तनोः विलीर्णो विभवो विभूतिस्तस्याभानं प्रकाशनं तदर्थं भावो भवनं स्थितिर्यस्याः सा
कायास्ते मम यत्प्रसादादमरस्य वासवस्याभवति श्रेष्ठोन्नु: यः प्रसादो न ग्रहस्तस्यावसरः समयस्तत्र स: साक्षि
१२ तेन वरास्त्रं पृच्छति कवि: आत्मनः सावस्वत प्रसादस्समासादितेन वा स्वविभवं प्रशंसन् तथा वासवाराधिता याया
13 तापि कांचिल्लोकाम वासवेनेन्द्रेणाप्याराधिता सविता अतस्त्रिलोकांतिभुवनेस्वाधिकमुत्कर्षं याताम्प्राप्तव
तीयत स्त्रिजगतितं वद विदामेव श्रेष्ठत्वमस्ति नितान्तं यं अन्यस्य कोदृशी अलमत्यन्तमयास्य निर्मलमहिमेति
यावत् मत्यशब्दो महिमपर्यायः अन्ये भिक्षुनाम ये वृषभेन टपसम अस्तारमेषिप्तूर्य इत्यादौ प्रचुरप्रयोगः अ
न्यस्य कोदृशी अमोहमोचामोहेनाज्ञानेन मोचानिष्फलामुपायाप्रपित्तज्ञानेन तथालोकफलस्तुमतुके न्यर्थं :
तथायावाव्यक्तो हृदयेनभाकरशिशिरकराभासभावाव्यक्ताप्रकटानुर्वीमहतीं शोभे कवोति इदृशः यः शि
शिरकरश्चन्द्रः तद्वदाभासस्सारः प्रकाशपुंजो यस्याः वा शब्दः समुच्चये चेद्वत्र कल्पकालेण व यामभूवती निया
वन् अन्यस्य कीदृशी विमाया यायामा विगतो मायाया अविद्याया आयामो विस्तारो यये ति स्तनिवाड्स
मामेसौ स्तोमस्तस्य कल्याणकारिणी आशीः ॥ षोडशदलः पद्मबन्धः ॥ अवदम्भस्यतः प्रभृति
मित्रलोकपंचाशत् आर्यान्तो हावविज्ञेष एषक अतो हापेवाशत् श्रीमज्जगद्धरभट्टेन नाम संग्र
मसिंहदर्शनदर्शयनाय याष्टेम अभ्यर्थितो यवर्यनिजविचकाव्यस्तोकेष्वमीषु विहृतिर्निरवधष्यायाम १२

श्री· इतिचित्रकाव्यबाटुचर्चासम्पूर्णा ॥ श्लोक ५२ इतिशिवम् ॥ जायतेकिलयोबोमहर्षायरु

भु	जा	भ	य	द	तं	रा	कि	वा	ल	मे	या	ह्र	रो	प	म
द	ह्र	व	र्षा	प	य	स्ना	रु	मु	वि	था	रा	सि	मं	त्रि	ता
सौ	ज	त्य	ग	वै	द्ध	जा	वो	र	ए	वी	र	रु	वि	ल	ता
गो	स	तो	गा	म्य	मा	तं	कं	म	स्य	त्यं	मा	न	न	श्रि	तिः

चिरामताजगाद्वेलारविनामेयामांकसस्सावतिः ॥
एकोनरबन्धः ॥ वरवलंकृतमषतिवाग्रथुवंस्थि
तंदाहृतंभवतीत्यम् द्विधंलघुकंमधुमेत्रसत्तंस
रलेमिश्रमिनिश्रुवंति ॥ ॥ ॐशुभम्

षोडशदलः पद्मबन्धः

14